

Eesti Keskkonnaühenduste Koda
Päästame Eesti Metsad MTÜ

Lüganuse vallavalitsusele

Teie: 23.07.2024 nr 6-1/12-91
Meie: 6.09.2024 nr 1-5/24/6332

Eesti Keskkonnaühenduste Koja ja Päästame Eesti Metsad MTÜ seisukoht Viru Keemia Grupp AS biotoodete tootmiskompleksi Lüganuse valla eriplaneeringu detailse lahenduse ja KSH II etapi aruande eelnõu kohta

Täname kaasamast ja materjale jagamast. Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO) ja Päästame Eesti Metsad MTÜ (PEM) jäävad laias laastus oma varasemate seisukohtade (20.01.2023 nr 1-5/23/5664; 4.05.2023 nr 1-5/23/5788; 31.03.2022 nr 1-5/22/5373) juurde: puudub kindlus, et sellises mahus tselluloositehase rajamine Eestisse on jätkusuutlik ning kooskõlas Eesti kliima- ja keskkonnapoliitika eesmärkide ning võetud rahvusvaheliste kohustustega. Teeme ettepaneku täiendada KSH aruannet ja selle tulemuste põhjal vastavalt ka planeeringu detailset lahendust järgnevate punktide alusel.

Puidutoorme kättesaadavus

Puidutoorme kättesaadavust on käsitletud KSH aruandes ptk 1.3.1, ning kumulatiivseid mõjusid ptk 3.3.8, kuid puudub terviklik, ammendav käsitlus tehasele vajalikus mahus paberipuidu kättesaadavuse kohta. Puudub ka EP LS ja KSH VTK lk 49 nimetatud uuringuid puidu kättesaadavusest, milles *“võrreldakse erinevaid raiestsenaariume, tehasele vajalike puidusortimentide saadavust ning sortimentide lõikes naaberriikide väliskaubanduse andmeid”*.

- **Puidu kättesaadavus Eestis**

KSH aruandes ei ole arvestatud tulevikus raiemahtude vähenemisega Eestis muude põhjuste hulgas ka kliima- ning elurikkuse eesmärkide täitmiseks ning selle mõjuga toorme kättesaadavusele. RMK esitas 2023. aasta septembris [raiemahu prognoosi 200-aastases perspektiivis](#), millest nähtub, et riigimetsa uuendusraiate pindala langeb lähema 50 aasta jooksul ligemale poole võrra, sest küpset metsa pole enam piisavalt. See prognoos on tehtud eeldusega, et RMK majandatava metsamaa pindala ei vähene, mis ei arvesta EL elurikkuse strateegia ja Montreal-Kunmingi elurikkuse raamistikust Eestile tulenevate kohustustega suurendada kaitsealade pindala vähemalt 30%-ni maismaast, kaitstes eeskätt kõige suurema elurikkuse ja süsinikusisaldusega alasid, mis Eestis on eelkõige metsad. Ka ei arvesta see prognoos hiljuti Kliimaministeeriumi avaldatud Looduskaitse seaduse muutmise eelnõuga, millega on kavas kaitse alla võtta 30% maismaast ja seda eelkõige riigimaa arvelt, mis tähendab ka RMK hallatava majandusmetsa vähenemist ning teistel aladel, nt ranna- ja kaldaalad, raiepiirangute suurendamist. Kliimakindla majanduse seaduse eelnõus seatakse Eesti LULUCF sektori eesmärgiks 2030 netonull ehk sidumise ja heite tasakaal, mis on oluliselt ambitsioonikam ELi LULUCF määruuses Eestile sätestatud

eesmärgist ja mille saavutamiseks võib olla vaja riigimetsa raiemahtu veelgi vähendada. Keskkonnaagentuur on oma 2021. aasta analüüsis "[Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektori sidumisvõimekuse analüüs kuni aastani 2050](#)" välja toonud, et metsaraied on olnud Eestis suurimad inimtekkeliste kasvuhooonegaaside netoheitte mõjutajad LULUCFi sektoris (lk 19) ning samast analüüsist nähtub, et ainuke raiemahu stsenaarium, mille korral metsamaalt lähtuv KHG heide ei hakka sidumist ületama, tähendab raiete keskmist kogumahtu ca 7 milj m³ - märkimisväärselt vähem, kui on viimastel kümnenditel raiutud.

Erametsades on raie olnud veelgi intensiivsem (vt sama KAURI analüüs), mistõttu ei saa väita, et BTT jaoks vajaliku toorme puudujääk kaetakse erametsadest tulevate raietega - ka seal on raieküpsed metsad otsa lõppemas. RMK pikaajaline prognoos viitab esiteks kasvavale puidu kui tooraine defitsiidile ning teiseks tõenäolisele märkimisväärsele puiduhinna tõusule.

Leiame, et KSH aruandes esitatud lähtekoht: "*puidutoorme hankimise mõju avaldub eelkõige vedudega kaasnedes võiva müra kaudu*" on ekslik. Eelkõige avaldub puidutoorme hankimise mõju negatiivse mõjuna elurikkusele Eesti (või ka teiste piirkondade, kust tooret on plaanis varuda) metsades läbi tehase toormevajadusega kaasneva raiesurve. KSH aruandes lk 17 toodu: "*BTT eeldab, et neile tootmises vajamineva puidu tarnijad tegutsevad vastavuses selle valdkonna jätkusuutlikkuse kriteeriumitega, sh rakendavad valdkonnas sätestatud hoolsuskohustust ja järgivad õigusaktide nõudeid. Seega, nagu ka varasemalt käesoleva eriplaneeringu KSH VTK-s sätestatud, ei käsitleta käesolevas mõju hindamises tooraine hankimise mõju raiemahtudele jm metsandusega seotud teemadele, sh bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse – vastavaid arenguid suunatakse ja mõjusid hinnatakse riigi tasandil (Eestis metsanduse arengukavaga ja selle mõju hindamisega).*" ei ole vastutustundlik lähtekoht ega ammendav elurikkusele avalduva mõju hindamata jätmiseks. Ka näitab senine kogemus, et metsa intensiivseks majandamiseks ning puidu töötlemiseks tehtud üledimensioneeritud ning jätkusuutliku raiemahuga mitte kooskõlas olevad investeeringud on üks jätkusuutmatu raiesurve suurimaid faktoreid.

KSHs viidatav metsanduse arengukava, mis peaks reguleerima lähituleviku raietegevust, on koostamisel alates 2017 ja siiani vastu võtmata. Hetkel avalikustamisel olevate Metsaseaduse muudatustega on kavas see arengukava üldse ära kaotada. Metsanduse arengukavale on KSH aruandes viidatud veelgi, nt lk 50. Leiame, et antud olukorras metsanduse arengukava ei saa käsitleda pädeva allikana, palume aruannet korrigeerida.

Samuti on teada fakt, et raiete keskkonnamõju ei hinnata Eestis piisavalt. Selle kohta on mitmeid Riigikohtu otsuseid ning [Euroopa Komisjon on algatanud](#) selle tõttu rikkumismenetluse Eesti suhtes. Ka peamine kasutusel olev sertifitseerimissüsteem [FSC ei täida oma tegelikku ülesannet](#), mistõttu on keskkonnaühenduste esindajad sellega seotud kojast välja astunud. Kinnitusi, et Eesti metsade majandamine ei ole viimastel aastakümnetel olnud jätkusuutlik ega looduskeskkonna taluvuspiire arvestav, leiab ridamisi veelgi. Olgu selleks [metsalindude arvukuse langustrend](#), mis on seotud raie ja metsade noorenemisega või põhjalikul andmeanalüüsil põhineva [metsade alternatiivse hindamise](#) tulemused ja järeldused. **Leiame jätkuvalt, et KSH raames on kohane ja vajalik analüüsida tehase rajamisega kaasnevat vastutust ja survet looduskeskkonnale.**

Oluline faktor, mis mõjutab toorme kättesaadavust, on siseriiklik konkurents samale ressursile. Pärnusse on kavandamisel metanoolitehas puidutarbega 1 milj m³/a (planeering ja KSH algatatud 18.02.2024), paberipuitu plaanib suures koguses kasutada ka Fibenol, samas olemasolev haavapuitmassi tehas Estonian Cell aastase puidutarbega 440 000 m³

[vaagub sisuliselt hinge seoses kõrgete sisendhindadega](#), sh puidu hind. On ebarealistlik eeldada, et kogu praegu Eestist eksporditav paberipuit hakkab neis tingimustes edaspidi jõudma BTTsse või et Eestis kättesaadavad paberipuidu kogused jäävad samaks, nagu praegu on KSH arvutustes eeldatud.

- **Puidu kättesaadavus lähiriikides**

Viimasel kümnendil on süsiniku sidumine LULUCF sektoris vähenenud nii Eestis kui lähiriikides (Rootsi, Soome, Läti) ja seda suuresti metsades toimuva tõttu. Seoses Venemaa sõjategevusega Ukrainas on kadunud puidu impordi võimalus Venemaalt ja Valgevenest, mis oli varem oluline toorme allikas siin piirkonnas puitu vajavatele tööstustele. Samal ajal on ehitatud või planeerimisel mitmeid uusi puitu vajavaid tehaseid. Arvestades lisaks LULUCF määrusest tulenevaid kohustusi piirkonna riikidele, on väga tõenäoline, et puidu kättesaadavus regioonis väheneb ning sellest tulenevalt puidu hind tõuseb. Arvestades, et kavandatava tehase toodang on sisend teistele ettevõtetele ning ettevõttel endal puudub võimekus biotoodete tehase toodangust kõrgema hinna ja lisandväärtusega tooteid valmistada, on võimekus võimaliku toorme hinnatõusuga kaasa minna väga sõltuv tehase toodangu hindadest, mis sõltub üldisest commodity turgude hinnatasemest. Seetõttu on väga suur risk, et nii suure toorme vajadusega tehase lisandudes tekib suur surve jätkusuutmatute raiemahtude jätkamiseks ka tulevikus. See on kirjas ka Lüganuse valla vastuses Rahandusministeeriumile "Eelnevast lähtudes eeldab EMPL ja arendaja, et nii Eesti valitsus, kui ka Rahandusministeerium võtavad arvesse metsamajanduse mõju töökohtadele, lisandväärtusele, maksutulule ja ühiskonna survet rohetoote järgi (asendamaks fossiilseid) ja ei poolda Eesti raiemahtude vähendamist alla 10 miljoni m³ aastas."

Praegune lähiaastate paberipuidu ekspordil põhinev arvutus ei ole piisav, kuna ei võta arvesse teadaolevaid trende toorme kättesaadavuse osas ega konkurentsi samale toormele. **ETTEPANEK: läbi viia VTKs ette nähtud uuring ning esitada KSH aruande koosseisus analüüs, kuidas on olulisel määral kahanevate raiemahtude kontekstis tagatud tehasele toorme kättesaadavus ning kust hakkab toore pärinema, kui Eestis raiemahud langevad.**

Kavandatava biotoodete tehase kliimamõju

Kavandatava tehase põhiline näiline positiivne kliimamõju tuleneb LULUCF arvestusmetoodikast, mille järgi toodetesse salvestatud süsinik annab positiivse efekti. Juhime tähelepanu, et toodetesse sidumise kohta on aruandes vastukäivad andmed, mis tuleks ühtlustada: lk 77 on väide, et aastatel 2031-2040 oleks keskmine sidumine toodetesse 205 000 t CO₂ekv aastas, kuid lk 80 on kirjas, et aastatel 2031-2040 oleks indikatiivne keskmine sidumine 720 000 t CO₂ekv aastas. Järgmiste kümnendite sidumise numbrid on mõlemas kohas samad. Esimese numbri puhul on varasemalt viidatud Maaülikooli uuringule, teise numbri puhul viide puudub.

Arvestades tehase suurt toorme vajadust (u 2,3 miljonit m³ puitu ja puiduhaket aastas) on saavutatav lisa sidumine puittoodetesse vaid u 200 000 t CO₂ekv aastas ning sedagi lühiajaliselt, sest enamuse tehase toodangust läheb lühiajalise kasutusega toodeteks (keskmine poolestusaeg 2 a). Oluliselt suurem positiivne kliimamõju oleks saavutatav sama puidu raiumata jätmisel, sest 1 mln m³ raiet on ca 1,1–1,2 mln t CO₂ ekv heidet LULUCF

sektoris¹. Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu seletuskirjas on korduvalt rõhutatud vajadust puidusektoris suurendada pikaajaliste toodete osakaalu ning vajadust eelistada kliimaseaduse eesmärkide täitmisel meetmete valikul elurikkust toetavaid meetmeid. Leiame, et antud tehas seda ei tee, kuivõrd 2-aastase keskmise elueaga toode ei ole kindlasti pikaajaline, samuti ei saa märkimisväärse raiesurve lisandumist pidada elurikkust toetavaks.

Kliimamõjude arvutamisel on ilma põhjendusega jäetud arvestamata erinevate heitetegurite ning arvutusmetoodika võimalike ja tõenäoliste muutumistega tulevikus, “kuna need oleks suure määramatusega ning sõltuvad paljuski kliimapoliitilistest valikutest ja nende elluviimise edukusest.” (lk 73). **Meie hinnangul on see aruande oluline puudujääk, sest mõjutab kliimamõju arvutusi oluliselt.**

ETTEPANEK: lisada vähemalt mõned tulevikustsenaariumid lisada.

Hetkel sisaldab stsenaariumite võrdlus ainult 0-stsenaariumi ehk tehase rajamata jätmist ning sisaldab ainult väga üldist kirjeldust võrreldavast olukorrast ehk metsamaa säilimisel. Viimane ei ole kindlasti piisavalt põhjalik ega objektiivne, et anda ühest hinnangut tehase rajamise kasuks ning just sellises mahus.

ETTEPANEK: analüüsida KSH raames BTT võimekust kohaneda vajadusel oluliselt väiksemate tootmismahudega ning võimalust rajadagi tehas väiksema tootmismahuga (stsenaariumid nt 1/2, 1/4 ja 1/10 mahus), hõlmates analüüsi ka kliimamõju (sh toormekogustega seotud raievajadus). Ühtlasi teeme ettepaneku, et see analüüs võiks asendada praeguse stsenaariumite võrdluse, hõlmates ka 0-variandi.

Kliimakindlus

KSH aruandes lk 89 on jõutud järelduseni, et asukohapõhiste kliimariskide-aspektidega nagu maalihked, merevee taseme tõus, rannikuerosioon, hüdroloogiline režiim ja soolase vee sissetung, metsatulekahjud seotud riskide tase kavandatava tegevuse suhtes ei muutu kliima muutudes. Selle järelduseni viinud analüüsi ei ole välja toodud. Arvestades, et kavandatav ehitis asub rohevõrgustiku tuumalal ning põudadega kaasneb metsatulekahjude sagenemine ja tehasele on kavandatud suuremahuline puidu varumine laoplatsidel, et maandada toorme kättesaadavuse ebaühtlust ajas (vastus Rahandusministeeriumile KSH I etapi aruande esitatud kommentaarile).

ETTEPANEK: lisada analüüs metsatulekahjude sagenemise võimalikest mõjudest ning sellega seotud riskihaldusmeetmetest.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Maia-Liisa Anton

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator

---

¹ Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu seletuskiri lk 44